

PENGURUSAN ZAKAT DI MALAYSIA:

Kemiskinan Pelbagai Dimensi
dan Kesejahteraan Hidup Asnaf

PENGURUSAN ZAKAT DI MALAYSIA:
Kemiskinan Pelbagai Dimensi dan Kesejahteraan Hidup Asnaf

disunting oleh
Hairunnizam Wahid
Mohd Ali Mohd Noor

disunting oleh
Hairunnizam Wahid
Mohd Ali Mohd Noor

Pengurusan Zakat di Malaysia: Kemiskinan Pelbagai Dimensi dan Kesejahteraan Hidup Asnaf

Siri Buku Zakat EKONIS-SID
Universiti Kebangsaan Malaysia

- Hairunnizam Wahid, Mohd Ali Mohd Noor, Adibah Abdul Wahab & Muhammad Tajuddin Abdul Rahim. 2017. *Pengurusan Zakat di Malaysia: Satu pendekatan analisis gelagat*. Bangi: EKONIS-UKM. ISBN 978-983-3198-98-6
- Hairunnizam Wahid & Mohd Ali Mohd Noor. 2018. *Pengurusan Zakat di Malaysia: Isu dan Cabaran Kontemporari*. Bangi: EKONIS-UKM. ISBN 978-983-3198-99-3
- Hairunnizam Wahid & Mohd Ali Mohd Noor. 2019. *Pengurusan Zakat di Malaysia: Pemerksaan dan Pengukuhan Tadbir Urus Institusi*. Bangi: EKONIS-UKM. ISBN 978-983-99223-7-0
- Hairunnizam Wahid & Mohd Ali Mohd Noor. 2020. *Pengurusan Zakat di Malaysia: Isu dan Cabaran COVID-19*. Bangi: EKONIS-UKM. ISBN 978-983-99223-9-4
- Hairunnizam Wahid & Mohd Ali Mohd Noor. 2021. *Pengurusan Zakat di Malaysia: Cabaran dan Impak Pandemik COVID-19*. Bangi: EKONIS-UKM. ISBN 978-967-18772-3-4
- Hairunnizam Wahid & Mohd Ali Mohd Noor. 2022. *Pengurusan Zakat di Malaysia: Kemiskinan Pelbagai Dimensi dan Kesejahteraan Hidup Asnaf*. Bangi: EKONIS-UKM. ISBN 978-967-18772-4-1

Pengurusan Zakat di Malaysia: Kemiskinan Pelbagai Dimensi dan Kesejahteraan Hidup Asnaf

disunting oleh

Hairunnizam Wahid
Mohd Ali Mohd Noor

UNIVERSITI KEBANGSAAN MALAYSIA
BANGI • 2022
<http://www.ukm.my/fep>

Cetakan Pertama, 2022
 Hak Cipta Kluster Ekonomi dan Kewangan Islam (EKONIS)
 Universiti Kebangsaan Malaysia, 2022

Hak cipta terpelihara. Tiada bahagian daripada terbitan ini boleh diterbitkan semula, disimpan untuk pengeluaran atau ditukarkan ke dalam sebarang bentuk atau dengan sebarang alat juga pun, sama ada dengan cara elektronik, gambar serta rakaman dan sebagainya tanpa kebenaran bertulis daripada Penerbit terlebih dahulu.

Diterbitkan di Malaysia oleh
 Kluster Penyelidikan Ekonomi dan Kewangan Islam (EKONIS)
 Fakulti Ekonomi & Pengurusan
 Universiti Kebangsaan Malaysia, 43600 UKM Bangi,
 Selangor Darul Ehsan, MALAYSIA
<http://www.ukm.my/ekonis>
 e-mel:ekonis@ukm.edu.my

Dengan Kerjasama
 Unit Zakat UKM
 Pejabat Unit Zakat UKM
 Jabatan Bendahari, Aras 1, Masjid UKM
 43600 Bangi, Selangor, Darul Ehsan, MALAYSIA
 e-mel: infozakat@ukm.edu.my

Atur Huruf oleh
 Kluster Penyelidikan Ekonomi dan Kewangan Islam (EKONIS)
 Fakulti Ekonomi & Pengurusan UKM 43600 Bangi
 Selangor Darul Ehsan MALAYSIA

Dicetak di Malaysia oleh
 PERUSAHAAN TUKANG BUKU KM
 No 8, Jalan Puteri 2A/6
 Bandar Puteri Bangi
 43000 Kajang, Selangor
 03-8928 9899

Perpustakaan Negara Malaysia

Data Pengkatalogan-dalam-Penerbitan /

Hairunnizam Wahid, 1972-

PENGURUSAN ZAKAT DI MALAYSIA: KEMISKINAN PELBAGAI
 DIMENSI DAN KESEJAHTERAAN HIDUP ASNAF/ Hairunnizam Wahid,
 Mohd Ali Mohd Noor
 ISBN 978-967-18772-4-1

1. Zakat.
  2. Islam—Charities.
  3. Islamic Giving.
- I. Mohd Ali Mohd Noor, 1967-
 II. Judul

Kandungan

Kandungan ...	5
Sekapur Sirih...	7
Prakata ...	8
Senarai Penulis...	10

BAHAGIAN PERTAMA

Konsep Zakat dan Kemiskinan Pelbagai Dimensi

Bab 1 Penerokaan Konsep Kemiskinan Dimensi Agama dan Kerohanian dalam kalangan Asnaf Fakir dan Miskin
Hairunnizam Wahid, Nik Mohd Azim Nik Ab Malik, Mohamad Syahmi Mat Daud, Mohd Ali Mohd Noor, Wan Ahmad Fadhli Shah Wan Mohd Zain ...13

Bab 2 Kesenjangan Pendapatan dan Kemiskinan Dimensi Pendidikan dalam Kalangan Asnaf B40 di Malaysia
Hairunnizam Wahid, Mohd Azlan Shah Zaidi, Mohd Ali Mohd Noor ...29

BAHAGIAN KEDUA

COVID-19 dan Kesejahteraan Hidup Asnaf

Bab 3 Persepsi terhadap Peranan Institusi Zakat dan Tahap Kesejahteraan dalam Kalangan asnaf Fakir dan Miskin Ketika Pandemik COVID-19
Azmie Talib & Hairunnizam Wahid ...51

Bab 4 Kesan Pandemik COVID-19 terhadap Tahap Kesejahteraan dalam Kalangan asnaf Fakir dan Miskin
Nur Izzah Mohd & Hairunnizam Wahid ...73

Bab 5 Kesan Pandemik COVID-19 Terhadap Pendapatan dan Kos Perbelanjaan Dalam Kalangan Asnaf Fakir dan Miskin
Nurnadiyah Noorbik & Hairunnizam Wahid ...99

Bab 6 Persepsi terhadap Peranan Institusi Zakat dan Kelestarian Kesejahteraan dalam Kalangan asnaf Fakir dan Miskin Ketika Pandemik COVID-19
Muhammad Syazuan Aziz & Hairunnizam Wahid ...123

Bab 7 Impak COVID-19 terhadap Punca Pendapatan dan Kelestarian Kesejahteraan dalam Kalangan asnaf Fakir dan Miskin
Luqman Hakim Suhaimi & Hairunnizam Wahid ...155

Bab 8 Peranan Institusi Zakat dan Kesejahteraan asnaf kesan Pandemik COVID-19 di Wilayah Persekutuan
Syaza Syatbi & Hairunnizam Wahid...181

Bab 9 Faktor Penentu Kelestarian Kesejahteraan dalam Kalangan asnaf Fakir dan Miskin

Siti Dhelia Sazali & Hairunnizam Wahid ...213

BAHAGIAN KETIGA
Isu Semasa Pengurusan Zakat

Bab 10 Keberkesanan Agihan Zakat dalam Dakwah dan Pembangunan Ummah oleh Institusi Zakat MAIWP

Nurlyana Syazwani Khairudin & Hairunnizam Wahid ...239

Bab 11 Sentimen dan Kepercayaan Masyarakat Islam terhadap Media *Twitter* Institusi Zakat

Nur Ahmad Ehsanuddin Jamaluddin, Hairunnizam Wahid & Mohd Ali Mohd Noor ...263

Bab 12 Agihan Bantuan Zakat Perubatan Kepada Asnaf Fakir Miskin Ketika Pandemik COVID-19 di Negeri Sembilan

Fatin Suhailah Zainuddin & Hairunnizam Wahid ...275

Bab 13 Kesedaran Masyarakat Membayar Zakat Terhadap Aset Pelaburan

Norhasima Haron & Hairunnizam Wahid ...297

Bab 14 Kesan Agihan Zakat Tanpa Tunai Bersasar Terhadap Kepercayaan dan Gelagat Pembayar Zakat: Satu Kajian Secara Sorotan Karya Bersistematik

Fatin Hanani Zainalabidin, Riayati Ahmad & Hairunnizam Wahid ...321

Sekapur Sirih

Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh

Bismillahirrahmannirrahim. Alhamdulillah. Bersyukur saya ke hadrat Allah SWT atas limpahan nikmat dan rahmat-Nya.

Kemiskinan dan kesejahteraan hidup merupakan dua isu besar sosio ekonomi. Kedua-dua isu ini sekiranya tidak ditangani dengan baik boleh menyebabkan pelbagai kesan negatif terhadap keselamatan dan hubungan sosial masyarakat. Pengalaman negara menghadapi konflik dan rusuhan antara kaum pada 13 haribulan Mei 1969 adalah berpunca daripada perasaan rasa tidak puas hati sebahagian masyarakat yang ada hubungan langsung dengan isu agihan ekonomi, kemiskinan dan kesejahteraan hidup masyarakat. Justeru terbentuklah Dasar Ekonomi Baharu (DEB) pada tahun 1970 bertujuan utama untuk membasmi kemiskinan dan menyusun semula masyarakat. Di sinilah dapat kita lihat peranan zakat yang sangat penting khususnya untuk membasmi kemiskinan dan memeperkasa tahap ekonomi bangsa Melayu yang majoritinya beragama Islam.

Peranan ini telah dimainkan dengan baik oleh Institusi Zakat di Malaysia khususnya Unit Zakat UKM yang telah membantu begitu ramai warga UKM terutamanya pelajar. Maka sekali lagi, Unit Zakat UKM dengan kerja sama pensyarah dan pelajar Fakulti Ekonomi dan Pengurusan UKM telah berjaya menerbitkan sebuah buku yang sangat relevan dengan keperluan semasa yang bertajuk 'Pengurusan Zakat di Malaysia: Kemiskinan Pelbagai Dimensi dan Kesejahteraan Hidup Asnaf'.

Akhir kata, Unit Zakat UKM ingin merakamkan setinggi-tinggi penghargaan dan tahniah kepada semua penyumbang makalah dalam buku ini. Kolaborasi di antara Unit Zakat UKM dan FEP UKM dalam menerbitkan buku ini adalah satu usaha yang sangat murni dan perlu diteruskan pada masa hadapan. Semoga usaha ini memberikan kebaikan dan mendapat keberkatan dunia dan akhirat.

Salam Hormat

Muhammad Tajuddin Abdul Rahim
Unit Zakat
Universiti Kebangsaan Malaysia

Prakata

Bismillahirrahmannirrahim. Dengan nama Allah SWT yang Maha Pemurah lagi Maha Penyayang. Selawat dan Salam kepada junjungan besar Nabi Muhammad SAW serta ahli keluarga serta para Sahabat Baginda SAW.

Amma Ba'du

Untuk menganalisis dan lebih fokus terhadap isu kemiskinan dan kesejahteraan hidup masyarakat di Malaysia, Unit Zakat UKM dan FEP UKM telah berusaha menghasilkan sebuah buku bertajuk 'Pengurusan Zakat di Malaysia: Kemiskinan Pelbagai Dimensi dan Kesejahteraan Hidup Asnaf'. Buku terbitan pada kali ini fokus kepada persoalan pokok berkaitan kemiskinan namun dilihat dari sudut pandang yang berbeza bukan semata-mata aspek pendapatan dan kualiti hidup sahaja. Elemen kerohanian dan kemiskinan multidimensi juga dibincangkan sekali gus menunjukkan hala tuju dan cabaran institusi zakat yang semakin besar pada masa hadapan. Malah, kesan pasca pandemik COVID-19 terhadap kemiskinan dan kesejahteraan hidup juga terus relevan dibincangkan oleh beberapa makalah di dalam buku ini.

Setinggi-tinggi penghargaan dan ucapan syabas kami kepada semua penyumbang makalah sehingga buku ini berjaya diterbitkan khusus kepada Unit Zakat UKM dan Bendahari UKM. Ucapan ribuan terima kasih juga kepada beberapa pihak di institusi zakat negeri yang telah membantu penyelidik dan para pelajar mengumpulkan data, memberi khidmat nasihat dan menyantuni dengan mesra mereka yang membuat penyelidikan terutamanya pihak Majlis Agama Islam Wilayah Persekutuan (MAIWP) dan Majlis Agama Islam Negeri Sembilan (MAINS). Bantuan dan sokongan ini, mudah-mudahan akan dapat diteruskan bagi menjadikan penyelidik dan pelajar menjadi lebih proaktif, inovatif dan berdaya maju di masa hadapan. Penghargaan juga ditujukan kepada pihak yang telah menyumbang geran kepada beberapa penyelidikan dalam menghasilkan buku ini iaitu pihak Pusat Pengurusan Penyelidikan dan Instrumentasi (CRIM) UKM dan Kementerian Pengajian Tinggi (KPT) melalui geran berikut:

1. LRGS (Kod Projek: MRUN-2019-001/5)
2. FRGS (Kod Projek: FRGS/1/2018/SS08/UKM/02/2)
3. Geran Insentif Penyelidikan (GIP) (Kod Projek EP-2020-069)
4. Geran Kajian Kes (GKK) (Kod Projek: EP-2021-207)

Besar harapan kami agar buku ini dapat menyumbangkan idea baharu dan dapat memberi manfaat kepada semua pihak yang terlibat sama ada kepada para pengkaji, ahli akademik serta institusi zakat di Malaysia. Akhir kata, kami *merafakkan* kesyukuran kepada Allah SWT dan menyusun sepuluh jari memohon maaf atas sebarang kekurangan dan kelemahan dalam buku ini.

Sekian, terima kasih.

Hairunnizam Wahid
Mohd Ali Mohd Noor

Kluster Kajian Ekonomi & Kewangan Islam (EKONIS)
Pusat Kajian Pembangunan Inklusif & Lestari (SID)
Fakulti Ekonomi & Pengurusan,
Universiti Kebangsaan Malaysia
Oktober 2022M
Jamadir Awwal 1444H

Senarai Penulis

- Azmie Talib, Pelajar Sarjana Muda Ekonomi, Fakulti Ekonomi & Pengurusan, Universiti Kebangsaan Malaysia
- Fatin Hanani Zainalabidin, Pelajar Sarjana Ekonomi Islam, Fakulti Ekonomi & Pengurusan, Universiti Kebangsaan Malaysia
- Fatin Suhailah Zainuddin, Pelajar Sarjana Muda Ekonomi, Fakulti Ekonomi & Pengurusan, Universiti Kebangsaan Malaysia
- Hairunnizam Wahid, PhD. Pensyarah Kanan, Pusat Kajian Pembangunan Inklusif & Lestari, Fakulti Ekonomi & Pengurusan, Universiti Kebangsaan Malaysia
- Luqman Hakim Suhaimi, Pelajar Sarjana Muda Ekonomi, Fakulti Ekonomi & Pengurusan, Universiti Kebangsaan Malaysia
- Mohd Ali Mohd Noor, PhD. Pensyarah Kanan, Pusat Kajian Pembangunan Inklusif & Lestari, Fakulti Ekonomi & Pengurusan, Universiti Kebangsaan Malaysia
- Mohd Azlan Shah Zaidi, PhD. Professor Madya, Pusat Kajian Pembangunan Inklusif & Lestari, Fakulti Ekonomi & Pengurusan, Universiti Kebangsaan Malaysia
- Mohamad Syahmi Mat Daud, Pelajar Calon PhD, Fakulti Ekonomi & Pengurusan, Universiti Kebangsaan Malaysia
- Muhammad Syazuan Aziz, Pelajar Sarjana Muda Ekonomi, Fakulti Ekonomi & Pengurusan, Universiti Kebangsaan Malaysia
- Nik Mohd Azim Nik Ab Malik, Pelajar Calon PhD, Fakulti Ekonomi & Pengurusan, Universiti Kebangsaan Malaysia
- Norhasima Haron, Pelajar Sarjana muda Ekonomi, Fakulti Ekonomi & Pengurusan, Universiti Kebangsaan Malaysia
- Nur Ahmad Ehsanuddin Jamaluddin, Pelajar Sarjana Ekonomi Islam, Fakulti Ekonomi & Pengurusan, Universiti Kebangsaan Malaysia
- Nur Izzah Mohd, Pelajar Sarjana Muda Ekonomi, Fakulti Ekonomi & Pengurusan, Universiti Kebangsaan Malaysia
- Nurlyana Syazwani Khairudin, Pelajar Sarjana Ekonomi Islam, Fakulti Ekonomi & Pengurusan, Universiti Kebangsaan Malaysia
- Nurnadiah Noorbik, Pelajar Sarjana Muda Ekonomi, Fakulti Ekonomi & Pengurusan, Universiti Kebangsaan Malaysia
- Riayati Ahmad, PhD. Pensyarah Kanan, Pusat Kajian Pembangunan Inklusif & Lestari, Fakulti Ekonomi & Pengurusan, Universiti Kebangsaan Malaysia
- Siti Dhelia Sazali, Pelajar Sarjana Muda Ekonomi, Fakulti Ekonomi & Pengurusan, Universiti Kebangsaan Malaysia
- Syaza Syatbi, Pelajar Sarjana Muda Ekonomi, Fakulti Ekonomi & Pengurusan, Universiti Kebangsaan Malaysia
- Wan Ahmad Fadhli Shah Wan Mohd Zain, Ketua Unit Strategik & Inovasi, Bahagian Khidmat Pengurusan MAIWP

PENGURUSAN ZAKAT DI MALAYSIA:

Kemiskinan Pelbagai Dimensi dan Kesejahteraan Hidup Asnaf

Kemiskinan Pelbagai Dimensi merupakan fokus semasa ahli ekonomi. Dimensi Kemiskinan yang holistik dan kesejahteraan hidup masyarakat didapati saling berkait antara satu sama lain terutamanya dalam merangka strategi membasmi kemiskinan. Pengukuran Garis Kemiskinan yang bersifat unidimensi dikatakan tidak lagi relevan. Sebaliknya garis kemiskinan atau had kifayah yang mengambil kira kemiskinan dan kesejahteraan yang bersifat multidimensi perlu dibangunkan. Strategi meningkatkan kutipan zakat untuk agihan yang lebih besar dan menyeluruh juga amat diperlukan. Ini menuntut institusi zakat untuk mengkaji semula takrifan kemiskinan mengikut keadaan semasa agar kesejahteraan hidup asnaf terbela dan agihan zakat menjadi lebih efektif dan berkesan. Buku ini merupakan kompilasi artikel berkaitan zakat yang sebahagian besarnya disumbangkan oleh para pelajar dalam Program Sarjana Muda Ekonomi (Modul Ekonomi Islam), Sarjana Ekonomi Islam dan pelajar PhD di Fakulti Ekonomi dan Pengurusan, Universiti Kebangsaan Malaysia. Fokus tema perbincangan dalam buku ini adalah berkaitan kemiskinan pelbagai dimensi dan kesejahteraan hidup asnaf kesan Pandemik COVID19- yang telah melanda Malaysia suatu ketika dahulu. Buku ini amat baik dijadikan sebagai bahan bacaan ilmiah oleh para pelajar, pensyarah, institusi zakat serta pengkaji ilmu ekonomi Islam terutamanya dalam bidang kajian zakat.

HAIRUNNIZAM WAHID, PhD, dan MOHD ALI MOHD NOOR, PhD, adalah Pensyarah Kanan di Pusat Kajian Pembangunan Inklusif dan Lestari (SID), Fakulti Ekonomi dan Pengurusan, Universiti Kebangsaan Malaysia.

